

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

“Batı’nın İki Yüzü” adını verdiğimiz bu araştırma dizisinin ilk kitabında, Antik Çağın, özellikle Helen-Roma uygarlıklarının tolerans anlayışı ile bağnazca davranışlarına değinmiş, ikinci kitapta ise Orta Çağın Batı dünyasına geçmiştir.

İkinci kitapta Hıristiyan dünyasının sapkın mezhepleri, Engizisyon kurumu, haçlı seferleri yanında Orta Çağ Avrupası’nda Yahudilere uygulanan kıyım ve baskılara değinmiştir.

Üçüncü kitapta inceleyeceğimiz konular ise, ağırlıklı olarak Orta Çağ İslâm dünyasıyla bağlantılı olacak... Ana konumuz, Batı dünyasının iki yüzlü oluşu üzerine ama Orta Çağın yarısından bu yana Hıristiyan Avrupa insanı, Yahudiliğin yanı sıra Arap Yarımadası’ndan çıkarak kısa sürede yayılan bir başka dinle, İslâmiyet ile de ilişkiye girmek zorunda kalmıştır. Bunu göz ardı edemeyiz. Bu nedenle İslâm üzerinde de, -özetle bile olsa- biraz durmalıyız.

Temeli din üzerine oturmuş iki ayrı dünyanın birbirleriyle kaçınılmaz çatışması günümüzde de sürüyor. Üstelik çatışmanın içine Yahidilik de katılınca, sorunlar daha da karmaşıklaşıyor.

Bu üçlü çatışmanın kökenlerine değinmeksizin Batı’nın iki yüzünü gerçek görüntüsüyle ortaya çıkaramayız.

Bu bağlamda önce İslâm dininin doğuşu ve yayılmasıyla ilgili özet bilgiler sunacak, sonra İslâmın hoşgörü anlayışına ve diğer dinlerden olanlara karşı tutumuna değineceğiz. Konuları ele alırken tutumumuz, Batı yandaşı araştırmacılardan olduğu kadar, İslâm dinini tümüyle hoşgörü ve tüm dinlere saygılıymış gibi sunan Müslüman araştırmacılardan da farklı olacak.

Bir kültür araştırmasında, incelemeyi yapan kişinin elden geldiğince nesnel ve yansız davranması gereğini bilerek, buna uyum göstermeye çalışacağız.

* * *

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

Batı dünyasında İslâm'a ilişkin olmak üzere genelde egemen olan görüşler aşağı yukarı bellidir. Bu tür görüşleri Batılı araştırmacılar yanında siyaset ve devlet adamları hatta papalar bile sık sık dile getiriyor.

Yakın geçmişte ülkemizi de ziyaret eden Katolik dünyasının ruhanî lideri Papa 16. Benediktus, basında da yer alan söylemiyle bu görüşü açıkça dile getirdi. Almanya'yı ziyareti sırasında, Regensburg İlahiyat Fakültesi'nde yaptığı konuşmadaki olay yaratan ve dikkatle irdelenmesi gereken sözleri şöyleydi:

«Bizanslı bilge İmparator 2. Mihail Paleologos'un diyalogunun yayımlanan bölümlerini okuduğum esnada, Tanrı'nın doğasına ilişkin olarak düşünürken, zihnime gelenler şunlar oldu: Bu diyalog, 1394-1402 yılları arasında, Constantinopolis kuşatması sırasında, olasılıkla doğrudan İmparator tarafından kaleme alınmış olmalı. Özellikle Tanrı imajı üzerinde duruluyor. Doğal olarak, üç şeriat ya da üç hayat düzeni diye de adlandırılan Eski Ahit, Yeni Ahit ve Kuran arasındaki ilişkilere de değiniliyor. Benim söz etmek istediğim konuya gelince... Ben, din ve akıl çerçevesinde, diyalogun bütünü içerisinde oldukça marjinal bir yer işgal eden tek bir konuya değineceğim. Zira bu beni çok etkiledi ve bunu konuya ilişkin düşüncelerim için bir kalkış noktası olarak kullanacağım. Diyalogun yedinci bölümünde İmparator, cihat, kutsal savaş konusuna değiniyor. İmparator, Kuran'daki Bakara Suresi'nin 256. ayetinde, "Din konusunda zorlama yoktur." denildiğinden elbette haberdardı. Uzmanlar, bunun başlangıç dönemindeki surelerden biri olduğunu söylüyor. O dönemde Muhammed güçsüzdü ve tehdit altındaydı. Fakat imparator, doğal olarak, kutsal savaş konusunda izleyen dönemlerde gelişmiş ve Kuran'da belirlenmiş diğer düzenlemelerden de haberdardı.

İmparator, ayrıntılara dalmaksızın, bir kitap sahibi olanlar ile "vicdansızlar" arasındaki davranış farkını açıklamak için, karşısındakine sert bir üslupla genel anlamıyla din ve şiddet ilişkisi bağlamında **"Hadî bana Muhammed'in yeni olarak ne getirdiğini göster! Bu konuda, kendisinin vaaz ettiği dini kılıç ile yayma emri türünden kötü ve insanlık dışı şeylerden başka bir şey bulamazsın."** diyerek, bir temel soru yöneltiyor.»

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

Papanın bu söylemleri gerek basında gerekse halk arasında hayli büyük tepkilere neden oldu. Gene de devlet büyüklerimiz, -üstelik kendilerini dindar ve muhafazakâr olarak tanımlayanlar- sayın papayı devlet büyüklerine yaraşır törenlerle karşılamaktan geri kalmadı. Üstelik büyük kentlerin zaten arapsaçına dönmüş trafik düzenini iyice çekilmez hale getirmek pahasına...

Vatikan, Papanın bu söylemlerini düzeltmeye kalkıştı ama olan olmuştu bir kere. Aslında bu sözleri, Batı'nın İslâm'a bakış açısının basit bir tekrarıdır başka bir şey değildi.

* * *

Batı düşüncesinde İslâm imgesi, yüzyıllardır çok fazla bir değişikliğe uğramamıştır.

Hoşgörü ve hoşgörüsüzlük üzerine İslâm dünyası hakkında Batı'da kaleme alınmış yazıların çoğunda iki klişe göze çarpar.

İlkinde, bir elinde pala diğerinde Kuran ile çölde at koşturan, önüne çıkan kurbanlarını bu ikisinden birini seçmeye zorlayan fanatik savaşçı bir Arap atlısı betimlenir. Kaynağı İngiliz tarihçi Edward Gibbon'ın dilimize de çevrilmiş olan "*Roma İmparatorluğu'nun Düşüşü ve Çöküşü*" adlı eseri olan bu görüngü sadece yanlış değil, sol eliyle ustaca pala sallayan bir insan soyunun varlığı kabul edilmedikçe olanaksızdır da... Çünkü Müslüman pratiğinde sol el, temiz olmayan iş ve amaçlara ayrılmıştır; bugün olduğu gibi o devirlerde de dini bütün hiçbir Müslüman Kuran'ı sol eliyle tutmazdı. Böyle olunca, palayı ancak sol eliyle sallayabilirdi ki, bunun için de solak olması gerekirdi. Solaklığın pek ender oluşu, böyle bir betimlemeyi mantıksız kılıyor.

Gene aynı oranda mantıksız bir başka imge de, farklı ırklardan gelme olup, farklı inançlara sahip kadın ve erkeklerin altın çağlarda tam bir hak ve fırsat eşitliğiyle, uygarlığın gelişmesi için omuz omza vererek eksiksiz bir uyum içinde bir arada yaşadıklarını anlatan "inanç ve ırklar arası ütopya" imgesidir.

Bu iki karşıt klişeyi yorumlamaya girişenler, söz konusu yorumlardan birincisinde klasik İslâm'ı günümüzdeki Amerika Birleşik Devletleri'ne benzetir. Oysa, diğeri, -şayet böyle bir şeyi düşünmek olanaklıysa- yalnızca ondan daha kötü olmak kaydıyla Hitler Almanyası'nı andırır.

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

Her iki imgenin de gerçekleri amansızca saptırmakta olduğu bellidir. Ancak gene de, çoğu klişede olduğu gibi bunlar da bazı gerçekler içerir. Her iki imge de gerek görelî olarak yakın zamanlara ait olmak gerekse İslâm'dan değil Batı dünyasından kaynaklanmak gibi iki özelliği birden paylaşmaktadır.

Aynı şekilde şu sıralarda İslâm'ı savunanlardan sıkça duymaya alıştığımız hoşgörü iddiaları da yenidir ve yabancı kaynaklıdır. Kimi İslâm savunucularının, "toplumlarının geçmişte Müslüman olmayanlara eşit statü tanıdığı" yolundaki savları, çok yakın bir geçmişe dayanır. Yeniden canlanan İslâmın sözcüleri, hiç de böyle bir iddiada bulunmaz.

Gerçek, her zaman olduğu gibi burada da birbiriyle çelişen bu klişeler arasında ortalarda bir yerde yatar ve her iki klişeden de daha karmaşık ve görelî bir niteliği vardır.

* * *

Geçmişte İslâm ne denli hoşgörülüydü?

Bu sorunun yanıtı, öncelikle kavramların tanımına bağlıdır.

İslâm derken neyi kastediyoruz?

Bu soru ilk bakışta sanılabileceği kadar açık ve yanıtı da öyle pek kolay değildir.

Hoşgörü derken bununla neyi amaçlıyoruz?

Bu konu üzerinde bu araştırmanın ilk kitabında uzun boylu durmuş, kavramın ne kadar karmaşık olduğunu göstermiştik.

İslâm'ın tanımı, bugüne dek yabancı olmamız birtakım soruları beraberinde getirir. Sık sık belirtildiği üzere, "İslâm" sözcüğü çok farklı anlamlarda kullanılabilmektedir. Öncelikle Müslümanların Allah'ın Hz. Muhammed'e nasib ettiği ve Kuran adını taşıyan kutsal kitapta yer alan kesin vahiy olgusunu anlatır. Bu, "özgün İslâm" denilebilecek olan şeydir yani bu adla bilinen dinin temelini ve aynı zamanda da başlangıç noktasını oluşturan buyruk ve dogmalar dizisidir. Fakat aynı sözcük, "Hristiyanlık" gibi, kurucusunun ölümünden sonra bu dinin tarihsel gelişimini gösterecek biçimde daha geniş bir anlamda da kullanılır ki, bu anlamıyla teolojiyi ve mistisizmi, ibadeti ve âyini, hukuku, sanatı ve sayısız Müslümanın imanları adına düşündüğü, söylediği ve yaptığından oluşan bütünsel bir yapıyı içerir.

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

Ancak üç göksel din yayıcılarının birbirlerinden son derece farklı deneyimler yaşamış olmasından ötürü bir bütün olarak alındığında, söz konusu farklılık İslâm'da hem Yahudilik hem de Hristiyanlıkta olduğundan daha az radikaldir.

Musa vaadedilmiş topraklara ulaşamadan, İsa ise çarmıhta öldü. Muhammed ise şehitliğe değil, iktidara yükselmiştir; devlet reisi olmuş, orduları yönetmiş, vergi toplamış, adalet dağıtmış ve yasalar koymuştur. Sonunda iman ile iktidarın, din ile otoritenin bu karşılıklı nüfuzu, tarihinin büyük bölümünde İslâm'a özgü bir nitelik olarak kalmıştır. Öylesine ki, Hz. Muhammed'in ölümünden sonra pek çok şey yaşanmış, pek çok değişiklik olmuştur. İslâm, halifelerin yönetiminde, ilk doğuşunda olduğundan çok daha karmaşık ve yaygın bir görünüm edinmiştir.

* * *

"İslâm" kavramının üçüncü anlamı daha vardır. Bu anlamıyla bir din olmaktan öteye geçer. Batı uygarlığında çokça yapılan sınıflamaya göre, hiçbir bakımdan dinî sayılamayacak pek çok şeyi de içeren bütün bir uygarlığı anlatır.

Örneğin "İslâm sanatı" kavramı, İslâm uygarlığı içinde üretilmiş ve sadece dinî değil, belli kültürel özellikler taşıyan her tür sanatı belirtir. Oysa "Hristiyan sanatı" kavramı, ilâhî sanat ve Kilise sanatı ile sınırlıdır; tüm Hristiyanlar tarafından üretilen her türlü sanatı içerecek şekilde genişletilemez. Nerede kaldı ki Hristiyan uygarlığı çerçevesinde yaşayan ama Hristiyan olmayan kişilerin sanatını da içersin!...

"İslâm bilimleri" kavramı da İslâm uygarlığı içinde üretilmiş, genelde Arapça ama zaman zaman başka dillerle de ortaya serilmiş matematik, fizik, kimya ve diğer bilimleri kapsar.

Sanatın olduğu gibi bu bilimlerin de çoğu, salt Müslümanların değil, İslâm ülkelerinde yaşayan ve orada İslâm uygarlığının bir parçası haline gelmiş Türk, Hristiyan ve Yahudilerin ürünüdür.

Oysa "Hristiyan bilimi" kavramı, Hristiyan uygarlığı içinde yaşayan Hristiyanlar ile birlikte diğerlerinin bilimsel uğraşlarını tanımlamakta kullanılmaz. Aslında nispeten yakın zamanlara kadar bu kavram hiç kullanılmamıştır. Zaten ilk ortaya çıktığı zaman da tümüyle farklı bir anlam taşıyordu.

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

İslâm kültüründe ve yaşamında, -hatta sözcüğün bu üçüncü anlamıyla bile dinin ne denli merkezî ve kapsamlı bir yer tuttuğu düşünülürse- dinin Hristiyanlığa oranla daha önemli bir yer tuttuğu görülür. Fakat bu anlamda “İslâm” kavramı ilkeyi değil uygulamayı, dinî buyrukları değil dinin tarihini yani insanların etkinliklerini, başarı ve başarısızlıklarını, gerçekleştirdiklerini ve zayıflıklarını anlatır.

Şayet hoşgörü ile hoşgörüsüzlük konusunun İslâm’ın gerek teorisinde gerekse pratiğinde nasıl yer aldığına bakacaksak, vereceğimiz yanıtlar benimsediğimiz İslâm tanımına göre farklı olur. Aynı durum, hoşgörü ile ilgili ölçütümüz için de geçerlidir.

* * *

Günümüzde dünya, yalnız Avrupa ile Amerika yani sırf Batı değildir. Avrupa tarihi de dünya tarihi olarak görülemez. Başka kıtalarda yaşayan uluslar artık dünya olayları sahnesine çıkmıştır. Fakat tüm kıtalar dünya tarihi senaryosunda bir rol aldığı halde, Avrupalılar dünya tarihini hâlâ Orta Çağın haritalarından izler gibidir; Avrupa ve birazcık da Kuzey Afrika... Zihinlerdeki bu haritalarda ne okyanusun batısı var ne de Akdeniz’in doğusu...

Orta Çağda, Helen ve Roma’nın tüm Avrupa uygarlığının merkezi ve manevî değerlerinin kaynağı olduğu sanılırdı. Buralar âdetâ insanların yitirdiği cennetin yerini tutmaktaydı. Fakat başka ulusların, başka kıtaların da var olduğunu, bunların sadece genel dünya tarihinde değil, Batı’nın tarihinde de lâıyk oldukları yeri almak istemişlerini, günümüzde bilmezlikten gelemeyiz.

* * *

Yansız kimi Batılı tarihçiler, dünya olaylarının akışına derin etkiler yapmış, kendilerine Batı’nın ve bütün insanlığın sayısız şeyleri borçlu olduğu bir inançlı kesiminden söz etmenin artık zamanı geldiğini kabul ediyor. Fakat, Batılı yüz tarih kitabını karıştırsak, doksan sekizinde bu kesimin adını göremeyiz.

Günümüzde bile Batı’nın tarih kitapları, hele öğrencilerin eline verilenler, -hatta edebiyat, sanat ve bilim tarihleri- şöyle kısaca Mısır ve Mezopotamya’ya dokunup geçer; Helen ve Roma üzerinde saygıyla uzun uzun durur; Bizans ve Hristiyan Orta

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

Çağına bir göz atıverdikten sonra Yeni Çağa atlar. Ne Orta Çağ öncesindeki Avrupa'ya önem verilir ne de Orta Çağ sırasında dünyanın öteki yanlarında olup bitenlere...

Orta Çağda Avrupalıların en yakın komşusu durumunda olan Müslümanların tam yedi yüzyıl boyunca uygarlığın meşalesini ellerinde tuttuğuna, böylece Helenler döneminden iki kat daha uzun süren bir çağı aydınlatmış olmalarına aldırış eden çıkmaz. Onlara olsa olsa Helenlerin hatırı için azıcık yer verilir: “*Antik Çağın düşünce hazinesini Batıya aktarmada aracılık ettiler.*” denip geçilir. Müslümanların Batı'ya hizmetlerini sözde değerlendirmek için söylenen bu söz, bir yandan onları bir tür postacı düzeyine indirerek aşağılarken, diğer yandan büyük başarılarını göz ardı ederek onları ikinci kez aşağılamış oluyor.

Farklı görüşleri pek az Batılı tarihçi ve araştırmacı dile getirebiliyor. Örneğin Alman araştırmacı Sigrid Hunke, bu bağlamda hayli yürekli bir tutum takınarak, “*Allahın Güneşi Avrupa'nın Üzerinde*” adlı kitabında şöyle diyor:

“*Dünkü düşmanlarımızı yarının dostları yapmaya çalıştığımız bu çağda, yalnız tarih ufkumuzu genişletmek için değil, dinin araya koyduğu engelleri aşarak daha büyük bir hoşgörü örneği vermek ve inanç duvarlarının üzerinden sadece insanı görmek zamanı gelmiştir. Dinsel bağnazlık yüzünden nesnel ve adalete uygun bir yolda yargılamadan hep kaçındığımız ve üstün başarılarını sistemli bir yolda küçültmeye çalıştığımız, kültürümüzün temeli olan eserlerini örttüğümüz, adını bile anmaktan çekindiğimiz bu kesimin hakkını vermenin zamanı gelmiştir. İslâmın çıkışından günümüze kadar, Batı ile Müslüman dünyası arasındaki ilişkiler, duygu ve tutkuların tarihi nasıl yalana boğduğunun en açık örneğidir. Bu, başka dinlerin üyelerinden gelecek her etkinin tehlikeli görüldüğü, bu nedenle de elden geldiği kadar önlemeye çalışıldığı zamanlar için doğaldı. Bu Orta Çağ görüşü hâlâ ortadan kalkmış değildir. Günümüzde de geleneklerin sınırladığı ufuk, çoğu zaman bilinçsiz ama kökleri çok derinde olan bir kaygı, eski propagandaların bize katiller olarak tanıtmış olduğu bu insanlara karşı görüşümüzü alabildiğine darlaştırmaktadır.*”

Hunke, bu tür görüşleri ileri sürerken yalnız değildir.

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

Örneğin Yahudi tarih araştırmacısı Prof. Bernard Lewis de benzer görüşleri açıkça ortaya serer:

“İslâm, dünyanın en büyük dinlerinden biridir. Müslüman olmayan bir İslâm tarihçisi olarak kendi görüşümü açıkça belirtiyim. İslâm, milyonlarca kadın ve erkeğe refah ve barış getirmiştir. Kasvetli ve fakirleşmiş yaşamlara saygınlık ve anlam verdi. Farklı ırklardan gelen halklarla kardeşlik ve farklı inançlardan gelen insanlarla makul bir hoşgörü içinde yan yana yaşamayı öğretti. Müslüman olmayanların da yaratıcı ve yararlı hayatlar yaşadığı büyük bir medeniyete ilham verdi bunu gerçekleştiren; bütün dünyayı zenginleştirdi.”

Alman sosyalist politikacı ve yazar August Bebel de, İslâm hakkında çeşitli saptamalarda bulunurken, genel olarak dinlere karşı olumsuz tutumuna karşın gerçekleri kabul etmektedir:

“...Bugün, Avrupa’da hâlâ yaygın olan ve İslâmiyet’in başka dinden olanlara fanatik bir tahammülsüzlükle yaklaştığı kanısına karşı, bunun tam tersinin doğru olduğunu göstermek gerekiyor. Hristiyanlar, Musevîler ve öteki dinlerden olanlar, Müslüman dininin doğduğu ilk günden itibaren, aynı dönemdeki Hristiyan Avrupadakilerin akıllarının ucundan bile geçmeyecek bir rahatlık ve güven içinde yaşamışlardır... Musevîler ve Hristiyanlar, gerek İslâmiyet’in en parlak gerek daha sonraki dönemlerinde hatta günümüze kadar uzanan örneklerden görebileceğimiz gibi, İslâm devlet örgütü içinde en yüksek mevkilere kadar gelebilmişlerdir. Yahudiler, bugün bile Hristiyan Avrupa’da hâlâ kendilerine yasaklanmış onurlu mevkilere ve haklara, İslâm devlet bünyesi içinde her zaman sahip olabilmışlerdir. Hristiyanlar ve Yahudiler, sarayda çok yüksek düzeydeki görevlerde sorumluluklar yüklenmiş, çoğu kez halifelerin danışmanlığını yapmış, özellikle Doğu’da çok saygın bir yeri olan doktorluk uğraşında sivrildikleri gibi, sık sık halifenin başhekimliğine getirilmişlerdir... Ayrıca Hristiyan ve Yahudi bilim adamları, İslâm bilim adamları ile dostane ilişkiler kurmuş, gerek dinî, gerekse hukukî, tıbbî ve doğabilimsel konular, büyük bir özgürlük içinde ve çok içtenlikli, her türlü resmiyetten uzak bir açıklıkla tartışılabilmiştir. Böyle bir ilişki, birçok Hristiyan devletinde hâlâ olanaksızdır... İslâm İmparatorluğu, düşünce özgürlüğünün

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

ve kültürün en üst düzeylerine ulaşabilmiş olmanın mutluluğunu yaşamış ve Doğu, koyu ve tutucu bir karanlığa gömülmüş olan Avrupa'ya bilginin ışığını taşımıştır.”

Yüzyıllar önce dünyanın çehresini baştan sona değiştirmeye hizmet etmiş olan Müslümanların alın yazısı, belki de çok kısa zamanda Batı'nın alın yazısına sıkı sıkıya bağlanacaktır.

İslâm uygarlığının doğrudan ya da aracılı birçok etkilerini yazmak, insanlığın her şeyi onlara borçlu olduğunu öne sürmek demek değildir. Helenlerin, Romalıların, Çinlilerin, Hintlilerin, Yahudilerin, Türklerin önemli etkilerini de ne bir yana bırakmak ne de küçültmek doğru olur.

İnsanlığın büyük uygarlık halısını birçok eller bir arada dokur. Hepsisi de kendi paylarına düşeni ona katar. Hepsine de şükran borcumuz vardır.

* * *

Batı'nın kendine özgü, ille de her şeyi en iyi kendisi bilir kendisi yaparmış gibi bir tutumu var.

ABD Irak'a, Iraklıları özgürleştirmek için gitmişti.

Daha önce Vietnam'a da aynı savla gitmişti.

Onlara bu yetkiyi kim verdi?

Televizyondaki kimi yorumcular Irak Savaşı'nı **“Bu, Arap dünyasını uyanışa çağrıdır.”** diye lanse etti. İslâm dünyası, bu adamların onları uyandırmasını bekliyordu sanki!...

Birkaç yıl öncesine kadar hiç de tehdit olarak görülmeyen Müslümanlar, artık açıkça **“içerdeki tehdit”** konumunda.

Avrupa, terörist saldırıların ardından yüzyıllardır kendisine “öteki”, dahası Avrupalılık ortak kimliğinin hem geçmişte hem bugünkü oluşumunda kurucu bir karşıt öge olarak kullandığı İslâmiyet ve Müslümanlar karşısında, sözcüğün tam anlamıyla bir kafa karışıklığı yaşıyor.

11 Eylül 2001'de New York'taki İkiz Kuleler'e ve 11 Mart 2004 tarihinde de Madrid'deki trene yöneltilmiş olan terörist saldırılarının ardından, Müslümanlara karşı duyulan ön yargılar, ayrımcılık ve dışlamanın günümüzde bile hâlâ sürüyor olması, Müslümanları zor durumda bırakıyor. Bunların önüne geçilmesi, bunlara son verilmesi gerekiyor.

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

Hele Amerika'daki şu "11 Eylül olayı"nın ardından, Batı dışı dünyanın, özellikle İslâm toplumlarının bir uluslararası terörizmi yayma merkezi olarak algılanması, bu radikal düşünce tarzının iyice güçlenmesine yol açtı. Ayrıca, Avrupa'nın bir refah adası olarak korunması kaygısı, bu kıtadaki radikal sağ hareketlerin AB politikalarını etkilemesindeki temel etmenlerden biri oldu.

Bu kaygı sadece AB bağlamında kalmayıp, Avrupa ülkelerinin iç siyasal yelpazelerinin tümünü etkiler bir hale geldi. Irkçı dayanaklara sahip radikal sağ akımların sözcüleri, yabancı istilası karşısında Avrupa kültürünün kendini savunması gerektiğini de öne sürüyor.

İkiz Kulelere ve Pentagon'a yapılan saldırı, o tarihten bugüne dek belki de üzerinde en fazla yorum yapılan konu oldu. Bu yorumların bir kısmı uluslararası terörizme, bir kısmı da olayın kültür-din eksenindeki yansımalarına ilişkin. Özellikle uluslar arası kamuoyunun dikkati din ve şiddet arasındaki bağlantıya çevrildi. İslâm ile şiddet ve terör ilintisi, sıkça kurgulanmaya başlandı. Öylesine ki, bunlar birbirleriyle âdeta özdeş, eş anlamlı tutulur, gösterilir oldu.

Oysa Müslümanlar bu olaylardan önce de Batı'da çoğunlukla baskı altındaydı. Terörist saldırılar ise Müslümanların durumunu gözle görülür bir şekilde kötüleştirdi. Bu saldırıların ardından Batı'da yaşanan gelişmeler dikkate alındığında, İslâmî varlığın hemen her Batılı toplum ve devlet tarafından Batılı yaşam tarzına karşı bir tehdit şeklinde algılandığını görüyoruz.

İslâmî terörün yaratıcısının aslında Batı uygarlığının kendisi olduğu da çoğu zaman görmezden geliniyor.

Neden?

Çünkü onlar Batılı... İstediklerini istediği gibi yapar ve her yaptıkları da en iyisi en doğrusudur. (!) Onlardan olmayana karşı her tür tepki gösterilebilir; bu onların hakkıdır. (!)

Batıda bu tepkinin adresi yabancılar, göçmenler, Müslümanlar ve diğer azınlıklar... Yabancıya, göçmene, azınlığa, Müslümana, Yahudiye, kendinden olmayana karşı duyulan korku, doğal bir toplumsal refleks oluştursa bile, bunun sürekliliği başka öğelerce sağlanıyor.

* * *

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

Batı'da 11 Eylül olayından sonra ekonomik güdülerin egemen olduğu dışlama, kültürel bir çehreye de dönüşmeye başladı.

Müslümanlar, Avrupa için en ciddi tehdit olarak nitelendirilir oldu. Ekonomik kaygılarla Avrupalıların keyfini kaçırın Müslümanların kültürel özellikleri de dikkat çeker ve tepki görür oldu. Böylece, ekonomik dışlama, kültürel dışlamayla örtüştürüldü. Bir türlü dinmeyen teröre paralel olarak, Avrupa çapında bir İslâm korkusu ve düşmanlığı baş gösterdi.

AB ile İslâm arasında net bir güvensizlik ve yanlış algılama, anlayamama ve anlaşılamama doğdu. Hatta bazı kesimler, dünya üzerinde 11 Eylül'den bu yana Müslüman karşıtlığının plânlı bir biçimde sürdürüldüğünü de savunuyor.

Terörist saldırılarla birlikte, Avrupa'da, Avrupa halklarının tamamında olmasa bile önemli bir kısmında, tarihin derinliklerinden gelen Müslümanlara yönelik kaygılar da gün yüzüne çıktı. Avrupa'da, bu kıtada yaşayan Müslümanlara yönelik ciddi bir rahatsızlık yayılmaya başladı. Hatta, bu kaygılara Müslüman göçmenler ve sığınmacılar da dahil edildi.

Terörist saldırılardan sonra Müslümanlara yönelik dışlamanın içeriği, kültürel öğelerin baskın olduğu bir yapıya dönüştü. Avrupa kamuoyunda İslâmiyet'e yönelik korku ve kuşku artmasıyla, yabancı işçi, göçmen ve sığınmacı kavramları bir arada anılmaya, Avrupa'daki yerleşik Müslümanlar potansiyel birer terör militanı olarak algılanmaya başlandı.

Müslümanlara yönelik düşmanlık, Avrupa çapında bir İslâmiyet korkusu ve düşmanlığı, bir tür *İslam fobisi* üretti. Daha önceleri yasa dışı göçlerin doğurduğu ekonomik kaygılarla Avrupalıların canını sıkan Müslümanların, artık kültürel özellikleri ve simgeleri hedef olmaya başladı. Halk düzeyinde, son birkaç yılda Almanya, Fransa, Polonya, Macaristan ve diğer bazı yerlerde ölümcül İslâm karşıtı patlamalara ve gene Almanya, İtalya, Fransa ile Çek Cumhuriyeti'ndeki Türk, Arnavut, Boşnak ve diğer göçmen ya da konuk işçilere yönelik çok daha şiddetli bir nefrete tanık olunuyor.

Yaşanan bu gelişmeler, Avrupa sağıının giderek güç kazanıp, Müslümanlara yönelik tehlikeli bir sürecin başlamasını tetikliyor.

* * *

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ

Kuşkusuz bu anlattıklarımız ne durup dururken birdenbire oluştu ne de doğrudan ve genel olarak tüm Müslümanların birden sorumlu tutulduğu birkaç terörist saldırı sonucunda doğdu.

Bunların tümünün temelinde aslında Orta Çağdan beri süregelen bir İslâm sevmezliğin, dahası bir İslâm fobisinin hatta belki bir kıskançlığın, dolayısıyla bir aşağılık kompleksinin etkisi var.

“Batı’nın İki Yüzü” adlı araştırmamızın bu üçüncü kitabında, İslâm uygarlığının Batı’nın üzerinde oluşturduğu etkiler yanında, ortaya çıkışından bu yana diğer dinlerle olan etkileşimine ve bu arada yaşanan baskı ve kısımlara da değineceğiz.

Kuşkusuz Batı’yı fazlasıyla etkileyen bir İslâm uygarlığı olan Endülüslü uygarlığına epeyce yer ayıracağız. Sonra dönüp Orta Çağ Avrupası’nın kadınlara bakış açısına, cadı ve büyücü kırımlarına değineceğiz.

* * *

Üçüncü kitabın da hazırlanmasında emeği geçen çok kişi var. Başta büyük bir özveriyle değerli zamanını düzeltmelere ayıran Murat Özgen Ayfer’e, sonra da huzurlu bir ortam içerisinde çalışabilme olanağı sağlayan eşim Lâle Kaya’ya, kitap kapağının temel fikrini oluşturan Selçuk Uçku ile özellikle bu kitabın kapağını düzenleyen Cem Çat ve ona bu olanağı sağlayan Ayşe Kaya fotoğraf stüdyosuna teşekkür borçluyum.

BÖLÜM BAŞLIKLARI

ÜÇÜNCÜ KİTABIN ÖNSÖZÜ	7
1. İslâmiyetin Doğuşu	21
2. İslâmiyette Hoşgörü	33
3. Medine Vesikası	53
4. İslâmda Toplumsal İlişkiler	65
5. Ticarî İlişkiler	81
6. İslâmda Gayri Müslimler Hukuku	97
7. Dinsel Tartışmalar	113
8. Baskı ve Kovulma	125
9. Andalucia'dan Endülüs'e	143
10. Endülüs'te Kültürel Etkileşim	177
11. Endülüs Gayri Müslimleri	211
12. Endülüs'ten İspanya'ya	239
13. Değişen İberya	253
14. Elveda İberya	279
15. Hıristiyanlıkta Kadın	295
16. Hıristiyanlıkta Eşcinselliğe Bakış	323
17. Cadılık-Büyücülük	343
KAYNAKÇA	379

